

ТАБАХ ОТ

Табах от (вех ядовитый) – Россия Европской өттүтөр, Сибииргэ, Дальнай Востокка үүнэр. Бу үүнээйи ханна уулаах сир баар дафаны онно үүнэр, өрүстөр, күөлөр кытылларынан, калаан уута ылар сиргэр, куталлах инчүбэй сирдэргэ, ходоуна ханык баарар оттор, сибөксилэр быыстарыгар үчүгүйдүк үүнэр. Үрдүгө 0,6–1,2 м тийиэн сөп, уга көгдөй, сөбирдүү кырылта эрби биетин курдук, икки-үс агы арахсыбыт буолар. Элбэх кыра манган сибөксилэрдөөх. Силиһэ туруору катит, устатынан хайа быстаха хас да эрээт көгдөйдөөх, арагастыгы санылхай убаастаах. От ыйыгтан сибөксилэр уонна атырдах ыйыгар, балаан ыйыгар сиэмэтин ыйар.

Табах от дьааттаах сүлүүнэ цокотоксин дин вещество буолар, ол дьааттаах сүлүүнэ үүнээйи бары чааһыгар баар, саамай дьааттаах өтө силиһигэр буолар. Сүлүүрү 1–2 устуука силиһи сиэтэһинэ тутта биллэр.

Бу үүнээйи саас эрдэ от көөрө илгитинэ көөрөн тахсар уонна миннигэ сыттаах буолан сүөһү сиргитэр табыгастаах, үргөтөххө сүлүүн кытары тэнтэ үргээн кэлэр.

Табах оту сизбит сүөһү 15–20 күнүттэн ыалдьар. Мээһэ-мээһэ хамнаар, абыллар, ыараханлык тыһнар, айаһыттан сыраа тохтор, иһэ үллэр, хараһын харата көтөбүт буолар, салыбырыр, таттарар, сүрүһүн тэбигэ түргүтүр, устуунан сатаан тыһмат буолар, тутатына тустаах көмө оһоһуллубаттына аһар.

Сүөһү табах оту сиз элбөтүн туһуттан саас күөлэр, үрөхтөр кытыларыгар үүнэр сиргитэр киирэн үүммүт табах от үргөһүлүктөөх. Хайаан дафаны бөрчөһөһүлүү, мааскалаах үргөһүлүктөөх.

Ветуправление.

МОДЬУУН

Модьуун – грибоккай, тириени бааһырдар ырыы. Бу ырыы сир ахсын көстөр, ол эрэн үксүн куорат эгэр баар буолар. Тус бойо бодотун көрүмөт буолуу, бэйдиз сымдар ыт элбээһинэ, сөү таһынан салтын температуратын үрдээһинэ бу ырыы ордук үчүгүйдүк, түргэник тарҕаныгар көмөлөһөр.

Бу ырыы, сүрүннээн, икки көрүг суолунан тарҕанар: контактной, ол эбэтэр ыалды сымдар киһиттэн эбэтэр кыыттан сыстааһын уонна контактной-бытовой. Бу инфекция күн ахсын туттар тарҕаларынан тарҕаныта буолар. Вастаах, ол эбэтэр контактной суолунан ырыы сүрүннээн ыалды сымдар дьон бөргөһүтүнэн, обществнай миэстэлэргэ баар кириэһилэр өйөнөрдөрүнөн, орон таастарынан, парикмахерской инструменнарынан бөһүлүр.

Ыалдыбыт киһини эбэтэр кыылы кытары алтыһыы кэннэ ырыы 5–6 нэдиэлээн көстүөн сөп. Аан бастаан бу грибоктар споралара баттахха, тиригэ түстөхтөрүнэ бу ырыыны тарҕатааччы буоларын, ол кэннэ ырыы организмга бааһынан киирэн сөп.

Бу ырыы аһыах тостубут баттахтан уонна кыра хатырыктыыттан ыарахан тирии иһир дири сайдыан сөп. Ыарыһахтар баастарын баттаахтарына ыалдыр, баастара кыһыйар уонна хатырыктыыр. Ону таһынан биридиэлээн тарайданьылар көстөһөр. Ону кытары кулгаах кэннинээри уонна кэтөх былчархайдарын көбүүлэр көстүөн сөп.

Эмтэһини сөпкө, көмүгэр саҕалаахха ырыы сүдүргүтүк эмтэнэр.

ИИРИМТИЙИ (БЕШЕНСТВО)

Виһиги республикабытыгар ийримтийи дьык кылыларыгар сылын аайы үгүсүк көстөр. Онтон сизтэрэн киһи быһааччы ыалдыан сөп.

Бешенство (ийримтийи) – ыараханлык нымэрбинэй систимэргэ дьайар вирустаах ырыы. Бу ырыыттан тыһнар тыһыннаах түргэник өлөр. Ийримтийи хайа баарар кыыл уонна киһи ыалдыан сөп ырыыта буолар. Ийримтийи ырыытын маннайгы төрүөтүнэн ыал-

дыбыт кыылар буолаллар. Бөрө, саһыл, килс, кырыһаас, солондо, кэрбэччи араас көрүнгүр, куоска, ыт ордук түргэник сыстаахтары сөп. Дьон түөлбөлөөн оһорор сиргитэр ийримтийи ырыытын тарҕатааччылар үксүгэр ыт уонна куоска буолаллар. Бэйдиз сымдар ыттар элбөһүтүнэ, ырыы турар куттала улаатар. Маннайгыттар бөһүлүмүттэр, ырыыны утары быһыһан хабыллыбаттар.

Бу ырыы уратыһынан киһи ылайан эмтэммэтэ буолар. Ыалдыбыт кыыл өлөр. Ыаһыт бу ырыынан ыалдыбытын туһунан кыра да сабаҕалаһын баар буолларына, тутатына ветеринарнай специалисттарга биллэрин.

Өскөтүн аһиги ыһыт, куоскаһыт доруобай буолуон баарар буоллаххытына, сылын ахсын оһоһуллар ийримтийи утары быһыһыны көтүтүмэ.

ЫТ ЧУМАТА (ЧУМКА)

Ыт чумата(чумка)–сыстыһаннаах вируснай ырыы. Бу ырыыттан кыыл ийбистэнэр, организм бүтүтүн сүһүрэр, тирии, слизистэй оболочкалар, тыһнар уорганнар уонна ас буһарар уорганнар бааһырдылар. Ардыгар мөһүгит уонна энцефалит ыарахан көстүүлэринэн сабырдыллыһан сөп.

Ырыы үксүн быһыы оһоһуллубатах ыттарга көстөр. Сүрүннээн 8–16 нэдиэлэлээх ыт орлорутар. Ыалдыбыт кыыл тарҕатар, бу кыыл вируһу тас эйгэр мунун, хараһын, айаһын сүрүннэрин кытары, ону таһынан ийтин уонна сааһын кытары таһаарар.

Бу ырыынан ыалдыбыт кыыл сарсыардатын, ардыгар күн устата, кытаманна ийгэһэн сыстар (манган, күрүн эбэтэр от куөхтүгү дьүһүннээх), харахтара ыараханлык аһылар, уот сырдыгыттан куттанар буолаллар. Ол кэнниттэн сотору соҕус буолан баран (3–5 күнүтүн) күдүк мунун уута сүүрэр, бүтөйдүк хахсыар, аска наадыбат буолар. Ону таһынан былчыһына тардыан, истибэт, көрбөт, сыгы ылбат буолуон сөп.

Бу ырыынан ыһыт ыалдыбатын туһугар бойоһет ветеринарнай бырааскытыгар билсин.

Семен ЕВГРАФОВ,
ветуправление сыстыһаннаах ырыылары,
киһи тулаһыар эйгэ дьайыһын сэрэтэр отдел
ветеринарнай бырааһа.

Киһи уонна сокуон

СҮРҮН УЛАРЫЙЫЛАР

2013 сыл саҕатыттан сир учаастагар, дьыһэр-уокка уонна да атын хамсаабат баайга-дуоһа быраабы бөлүһүгү (регистрациялаһыһына) элбэх уларыһыы киирдэ. Бу уларыһыылар Россия налоговай кодексин, гражданскай кодексин, ону тэҥэ атын сокуоннарын, дойду Президентин уураахтарын, Россия Правительствотын уураахтарын таарыйдылар.

Биир сүрүн уларыһыы – квартираны, дьыһи уонна да атын, дьон оһорор тутуутун, эргити дуоһабын бөлүһүгүн тохтолуһа. Ол эбэтэр холобур, урут оһорор дьыһи атыһылаһар, бөлүһүгү, атаһаһар буоллаха быраап уонна туспа дуоһабыр эмэ бөлүһүгүр аһит буоллаһына, биллэһин быраап эр бөлүһүгүр.

Өскөтүн дуоһабыр нотариуска билгэрэммит буоллаһына, ол дуоһабыр суруллубут өрүттөр хайаан да бары буолбаһа, биир өрүт эбэтэр өрүттөр онуларыгар нотариус бэйгэ докумуоннары государственнай бөлүһүгүгүт туттарыһан сөп.

Маны таһынан государственнай бөлүһүгүгүт докумуоннары почта нөһүө ыһыаһа сөп, очкуоттар докумуоннар барыта нотариуска билгэрэммит буолуохтаахтар.

Өскөтүн биир государственнай быраап реестрыттан ыһырааһа эбэтэр ыһыһа ыһыаһытын баарар буоллаххытына, интернет нөһүө Росреестр порталыгар www/rosreestr.ru дьыһ аадырыһа сайааһа туһурааһытын сөп.

Чураһы улууһугар аһиги сир учаастаһын, дьыһи уонна да атын хамсаабат баай бырааһын государственнай бөлүһүгүгүт докумуоннугун Росреестр управлениһын Саха сиринээри салаатын Чураһытааһы отлөһүгү кэлэн туттарыаһытын сөп. Аадырыһыт: 678670, Саха Республикаһа, Чураһы улууһа, Чураһы нэһ., Карл Маркс аатынан уулуһа, 21. Төһөһүн 8-411-51-42-068.

А.П. МАКАРОВ,

Росреестр управлениһын Саха сиринээри салаатын Чураһытааһы отлөһүгү кытаһынай эксперт специалиһа.

Изготовление металлических ворот, заборов, оконных решеток, перил и т.д. по индивидуальным заказам из своего материала или с вашего.

- Возможен выезд на дом.
- Доставка, монтаж.

к.т. 8-984-103-89-98

Автор сурулгар эгиллэр санаа
редакция позициялар малдын олп
түбөлөр буулбатах. Сурулгар
мийллар чакыллар
кыдымтаактары эгиллери өлн
олтук түбөлөр.

ҮЛЭ КҮӨСТҮҮ ОРГУЙАР

«Манчаары ооньчуулар» ытытылар чугааһаары аайы спортнай объектары тутуу үлэһэ таһымнаан, күүһүнэн иһэр. Сүрүн күрэхтэһилэр буолуохтаах, дьон-сэргэ тордоруһа түмүсүһүтүөх сиритэр, стадионна, үлэ хааһыһын билсэ тиһэ сырыт-тыбыт.

Стадион иһин тырыһыната 3000 миһэстэлээх, ону таһынан

иһин өттүгэр 2000 киһи олорор хомуллар миһэстэлээх буолуохтаах. Стандартка эппиэттир, анал бүрүһүннээх сүүрэр суоллаах (дорожка), футбол ооньчуур, араас күрэхтэһилэр ытытар хомуллар (поле), иһин волейболлуур, баскетболлуур площадка, теннистиир корт оһоһулла сымдааллар. Уу хаһаанар 2 100-түү күбөмөрдөөх резервуар

оһоһуллубута. Киһи котельнай ситэриллиһэ сымдаар. Мас оһордууттар анал миһэстэлээх. Барыта 300 мал суумалаах үлэ ытытыла сымдаар. Тутууну Валерий Беллобастай бэдэрэччиһэ СУ-98 онорор.

Билигин бу объекта оноругуна 6 биригээдэ үлэһир. Тырыһына аһыһаары спортнай манеж аһыһыһыһын онорор биригээдэр 7 киһи үлэһи сымдаар. Начальниктара Руслан Моссоев, биригээһир Евгений Скрыбин. Стадионна Станислав Скрыбин, Алексей Савин, Дмитрий Винокуров, Антон Постников, Иван Керемков сымдааллар. Үлэһир матырыһаалара барыта баар, иһингэ суох. Үлэһирин түмүктүүлэрэ чугааһыт, ытытылыт болдьоххо бүтэрэ мэккисиллэр.

Уотун-күөһүн тардыта, электромонтаһыгар «Электромонтаж» ХЭО үлэһир. Киһилэр бу объекта сэрэ албох функциһаах спортсаалара, иһтериннээт-оскуола таас корпуһтар аһы үлэһиллэр. Барыта 30-ча киһилээхтэр. Салайааччыһара В. И. Пилигин, старшай маастар А. О. Заболотский. Үлэһирин бэс ыйын 25 күнүгэр бүтөрөн туттарыахтаахтар. Үлэһир матырыһаалара баар, сороһу бу ый бүтүүтэ өрүһү туораан кэллээхтээх. Көмүгэр бүтэрэргэ эрэллээхтэр.

Тырыһына олорор миһэстэһи тутууга Виталий Синцев биригээһирдээх 7 киһи үлэһир. Билигин хаттаһыһыһын онорон бүтөрөн эрэллэр. Үрдүнэн анал кириһиллэр кэлэ олордулуохтаахтар. Бу күннөргө кэлэһин кэтэһиллэр. Барыһын ситэрэн, кырааскалаан туттарыахтаахтар. Бэс ыйыттар, ол аата ытытылыт болдьоххо бүтэриэхтэрэ. Утуман албох обрезной хаттаһыһы Иван Варламов устуруустаабыһын биһиргэ үлэлэһиллэр сөрө, махтана кэпсисиллэр.

Үөһээһи киһи тырыһыһына уонна аллараа өттүн профилиһыһын бүрүһүн, тупсаран онорууга Афанасий Дьячковский биригээдэтэ, 3 киһи сымдааллар. Профилиһтэрэ

баар, сотору бүтэриэхтээхтэр. 20-чэ киһилээх таджиктар биригээдэлэрэ таас блогуһун ууран тутууга, шпаклевкара, кафель уурууттар, о. д. а. үлэһиллэр. Эмэһэ үс объекта кэриһэ сымдаан үлэ тахсарыһын сымдааллар. Биригээһирдэр Илшод Ибодов үлэһир кыах баарын, хаайтара иһиктэһин этэр. Барыһын кырааскалаан, ситэрэн этилиһит болдьоххо туттарыахпыт диир.

Оһоһуллаан бүтүт волейболлуур, баскетболлуур площадка 2 кыһы, 2 уол кыраас-

калааһын үлэһир сымдааллар.

Стадион таһыгар юиһэр арка таһыгар анал аһыһар хомуостоох тыраахтар буор талһон тэһиһи сымдаар, сүүрэр дорожка таһыгар КАМАЗ мас-сыһыһыһын кэлбит матырыһаалы сүөкүү сымдааллар, уу хаһаанар смкостар диири сыһаарка уота күлүмнүүр, сотору-сотору араас мааркылаах кыра массыһалар, микроавтобустар кэлэллэр-бараллар. Үлэ күөстүү оргуйар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

ТҮМСҮҮЛЭЭХТИК, ДЬАНЫАРДААХТЫК, КУЛТУУРАЛААХТЫК

«Манчаары ооньчууларын» тэриһиннэ, ытытыһа улуус үрдүнэн 16 анал хамыһыһы тэриһиллэ. Чурагчы улуунун сүүмүрдүмүт хамандатын күрэхтэһин көмүгэр өйөөһүннэ улуус Муньаһаан депутата Иппокентий Никольский, Архипов салайааччыһаах хамандыһа тэриһиллэ.

Бу хамандыһа сүрүн сыһаа-улуус хамандатыгар ыалдыааччылары түмэн күрэхтэһин көмүгэр өйөөһүн, ыалдыааччылар тирэх буолуу. Маныһа хамандыһа урууһу өттүгэр тэриһиллэ-тэһиллэ, үлэлэһтэһиннэн уонут суох. Оһон улуус спортка салайааччыларын, спорт ветераннарын, ыалдыааччылар синааларын иһтэ, түмэн үлэһиргэ бы-

лааннааллар.

Биллэһи курдук, хас биһирдин спорт көрүгэ байыт иһи көрүгү сөбүлүүр дьонноох, аһаан-миһээн күрэхтэһиллэри көрөр, кэллэр ыалдыааччыһаах буолар. Хамандыһа онук дьону кытары кэпсэһиһиллэри ытыта сымдаар, үлэһир туһаһаа соруһаһаар. Бэс ыйын саһаһыгар муньахтыахтаахтар.

Ыалдыһы бэрээдэһтээх, түмсүүлээх, култуурунай буолуохтаах. Ону ситиһэр сыһаан күтүүр, даһа онотторор бааһылаахтар. Оһорор кэһиһи булбуттар. Тустаах планаттар наада буолуохтаахтар. Тэриһээһиллэргэ анал форма, футболка саһаастаахтаахтар. Үө-

харчыта быһаарыһыһаһыһа иһи кыаллар кыахтаах.

Ыалдыһыһы эрэйэр, спортсменнары кыаһыһа көрүлүүр көрүгүһү сүрүн болроһо уурулуоһа. Холбоһор, туһууһа, мас тардыһыһыһыгар, сүүрүүлэргэ. Оһтон ат сүүрүүтүн, оһунан ытыһи курдук көрүгүһү иһаһыһи эрэйбэттэр.

Хамандыһа биһир дойдулаахтарыһи бу дыһаһа болроһолоохтук сыһыһаһаһаа, эһиллэргитин 89143004454 нүөмэргэ аһиһэн кэпсэһэргитигэр ытыһар. Чурагчыһыт хамандата кыаһыһаах тахсарыһы күүһүтүн-кыахыһын түмүсүт!

«СО» корп.

И.Н. Архипов.

Алексей СЛЕПЦОВ: